

JOSEF ŠKVORECKÝ

SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO
ČESKÁ KNIHOVNA

Příběhy o Lize
a mladém
Wertherovi
a jiné povídky

SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO - SVAZEK 2 - PŘÍBĚHY O LÍZE A MLADÉM WERTHEROVI A JINÉ POVÍDKY

Obsah

I

- Komplex méněcennosti
- Neurčité kontury

II

- Věk nylonu

III

- **Tři příběhy a epilog o Líze a mladém Wertherovi**
- Zákony džungle
- Stínohra
- Špinavý, krutý svět
- Epilog s dcerou boží

IV

- **Povídky tenorsaxofonisty**
- Panta rhei
- Pravdy
- Práce pro kádrováky
- Jak je lízli
- Malá pražská matahára
- Dobře prověřená Lizetka
- Křpatovo blues
- Bebop Richarda Kambaly
- Dokud nás smrt nerozloučí
- Dialogus de veritate

V

- Konec Bulla Máchy
- Růžové šampaňské
- Píseň zapomenutých let
- Bassaxofon

Komplex méněcennosti

*To není drahokam to plamen plá v mých očích žhavý
Rozkaž at' v oheň vrhnou mě jenž toto kouzlo stráví*

*Má Lorelei sám hořím oním plamenem
At jiný soudí tě já tebou zmámen jsem...*

Abych tedy začal upřímně, neboť jsem se rozhodl, že budu upřímný. Chtěl bych o tom napsat vlastně román, něco hodně dlouhého, a snad bych i mohl, ale když trochu uvažuji, nevím, čím bych zaplnil tu délku, ten objem vyžadovaný u románů. A smím-li odbočit, mám hrozně zmrzlou ruku, což mi umožňuje psát jen velmi zvolna, a já jsem nesmírně nešťasten, cítě, jak mi nejlepší myšlenky unikají a já jim nemohu s příšernou pomalostí svých písmen stačit. Ale snad bude nejlépe, vylíčím-li trochu okolnosti, za nichž se všechno, o čem chci vyprávět, událo. Tedy šli jsme, já, o němž hlavně bude řeč, ona, kterou miluji, a on, blázen a filozof, je v něm něco z obojího, anebo je to jen bláznovství - jsem příliš špatným psychologem, abych něco takového poznal. Šli jsme lesem, byl zimní večer, a zde bych mohl popisovat atmosféru a náladu, neboť já dovedu psát a líčit, mám to, čemu se říká dobrý sloh. Ale chci být za prvé upřímný a pak se chci držet věci samé, což jsem dříve a doposud nikdy nečinil. Tedy šli jsme a debatovali jsme, začlo to řečí o továrně, pak to nějak přeskočilo na knihy a už jsme se octli ve filozofii. Zprvu jsem měl pocit suverénní jistoty. Mluvílo se o Byronovi, jehož životopis jsme (já a ona) právě četli. Poznamenala něco o střídání Byronových milenek. Řekl jsem asi to- vnala něco o střídání Byronových milenek. Rekl jsem asi toto: Byron, jako všichni básníci, zabýval se příliš sám sebou. Nebyl to snad nějaký egocentrista nebo něco podobného, ale reagoval prostě intenzivněji na okolí. Nevěděl jsem, jak pokračovat, neboť mě nenapadla žádná jiná myšlenka, jež by zastřela fakt, že pozornost, již jsem knize věnoval, nebyla taková, abych byl oprávněn mluvit o nějakém hlubším pochopení jejího obsahu a myšlenek a z toho vyplývající Byronovy povahy. Nevadilo to však, protože se začalo mluvit o něčem jiném. Hovor pokračoval konverzací o detektivkách a lehké literatuře, přičemž má duše zůstala v klidu. Poprvé to začalo, když jsem neporozuměl několika větám mezi ní a ním, týkajících se předstíraného poměru dělníků k umění. Tu jsem ucítil něco jako klesnutí mysli, jelikož jsem nebyl schopen učiniti si o této (možná hloupé) věci okamžitý duchaplný názor. Nevím, vyjadřuji-li se vhodně a srozumitelně. Nechtěl bych vzbudit dojem, že snad nemám sám názoru na dělníkův poměr k umění. Byl to podivný stav, způsobený ostatně možná pouze tím, že ona či on použili několika dokonale znějících frází, čehož já v té chvíli nebyl schopen. Ostatně, možná že jsem nezačal vyprávění ve správné chvíli. Pak, pokud se pamatuji (napíši všechna témata v chronologickém pořádku), přišla řeč na chování místní maloměstské smetánky v divadle. Při tom jsem měl obvyklý pocit touhy poznamenat něco přílehavého, nového a vtípného. Probleskla její věta: Takovou bych se nikdy nechtěla stát, jeho: Ale přesto se jednou staneš, a moje: Ne, z toho jsem měl také vždycky hrůzu. Snad je sloh tohoto vyprávění příliš suchý a nebohatý. Snad i neobratný. Je tomu však úmyslně tak, neboť snaha zachytiti samu myšlenku mě nutí opomíjet to ostatní, čemu se říká formální stránka. A pak mluvili opět o něčem, čemu jsem dobře nerozuměl. To jest, rozuměl jsem jejich větám i jejich smyslu. Ale připadalo mi jaksi neproveditelným o takových věcech mluvit. Zdálo se mi, že sám jsem o nich ještě nikdy nepřemýšlel a nemám na ně také vlastního názoru. Nevím už téma, ale pocit a vědomí, jež jsem při tom měl, zůstaly. Od té chvíle začal se projevovat - proč bych to, o čem jsem dosud mluvil a psal jako o něčem nevyjádřitelném, nenazval pravým jménem -, začal se projevovat můj komplex méněcennosti. Snad bych to lépe zachytil takto: Myšlenky, které mají - a já je nikdy neměl; mluví dokonale jako knihy - já ty myšlenky nikdy neměl; zabývají se takovými myšlenkami - pro mě jsou příliš, jak to nazvat, vznešené, ušlechtilé, prostě v e l k é, já dovedu myslet jen na m a l é věci, jako je moje láska nebo snění o slávě. (Řekla totiž, že touto cestou chodí nesmírně ráda sama a přemýšlí, a já pojal úmysl otázat se jí, zda se v těchto okamžicích skutečně obírá t a k o v ý m i myšlenkami.) Myšlenky, jaké já nikdy neměl a jež jí jsou vnitřní potřebou, a z toho plyne: I. Jsem pokrytec, jenž se dělá filozofem, aby: a/ učinil svoji osobnost impozantní, b/ tím jí imponoval, c/ čímž by jí získal, d/ povšechně: jelikož si to o něm myslí lidé, e/ jelikož to předpokládá jeho inteligence. II. Ve skutečnosti je však prázdným, sentimentálním, bezcenným člověkem, neboť sám nikdy 1. nečetl knihu, k níž by našel vřelý poměr, jaký ona má například k Mauroisovi; 2. nikdy nefilozofoval o těchto ušlechtilých a velkých věcech; 3. neboť se potvrzuje jeho staré podezření, že je jen papírovým žvanilem, dosti obratným, aby nedostatek vlastního úsudku skryl pláštíkem hezkých a působivých slov; 4. mimoto stará bolest - neschopnost kritiky jakéhokoliv díla, divadelní hry nebo básně, neschopnost pronést o tom jasný úsudek, ať už o celku (u div. hry), nebo o jednotlivých výkonech, a strach, aby nebyl přistižen při této neschopnosti. Opomímám epizodu, totiž setkání, s dvěma hochy, kteří však po celý zbytek cesty tvořili pouze nezúčastněnou kulisu. A opět řeč o okultismu. Tu mě napadá také můj naprostý nedostatek talentu k psychologii, což je neobyčejně zářezující a deprimující u člověka, jenž se chce stát spisovatelem. Ale jsem přesvědčen, že tu postačí fingovaná psychologie. Docela bez přesvědčení a účelu, jen tak abych něco řekl, jsem se otázel na jejich názor na davovou agitaci, prohlásiv, že v ni nevěřím, jde-li o podniky druhu pouťových kouzelnických arén. Byla to poznámka neorganicky začleněná do pásma mého myšlení. A z toho se sklouzlo na Boha. Myslím, že v koncepci tohoto tématu byl hlavní důvod nedorozumění. Já: Bůh křesťanský, starající se ve smyslu křesťanského učení o lidi, trestající a odměňující. Ona: Záhada původu, vzniku, zrození. Bůh filozofický, tvořící život a hmotu v praformě. Výsledek: Můj výklad grotesknosti paradoxu Všemocný Veliký Bůh se zajímá o maličkého bezmocného člověka. Mimovolná poznámka: Měl jsem hrozný strach z Boha, protože v něj nevěřím. Jejím špatným vyjádřením zaviněná, zájmem planoucí otázka: Ty jsi ateista? Její poznámka: Čistě byronovský názor a citování jakéhosi místa v knize, které jsem přirozeně přehlédl, což mě donutilo k omluvě, že jsem byl nucen přečíst knihu

zběžně, jelikož jsem ji musil brzo vrátit. Moje poznání, že už nevím, co bych o tomto tématu dále řekl, neboť se mi nepodařilo zachytit je hned napoprvé plně. Moje vyzvání pokračovat v její koncepci tématu. Moje vyprávění podobenství, tuším sv. Pavla, o chlapečku přelévajícím moře do jamky. Zabočení na Mauroisova Važiče duší a zmaterializování celé úvahy. Hovor o kněžích, když já prohlásil, že nechápu, jak mohou inteligentní lidé Najednou pravila: Nestalo se vám to, jdete a najednou si uvědomíte, tady jde nějaké tělo, ale myslí to zase tady. Pak pravila: Dívám se na svou ruku a připadá mi náhle tak cizí. A dál, čemu už jsem dobře nerozuměl: Dělník v továrně, a vtom je to jako zvíře, či Ale to už jsem nemyslel na téma, nýbrž, v touze zabít komplex méněcennosti, na otázku: A myslíš skutečně, když tak chodíš sama, na takovéhle problémy? Řekl jsem to. Ano, odpověděla. Řekl jsem: Já ne. Já obvykle jdu a chci myslet na něco v e l k é h o a pak celou cestu medituji o včerejším filmu (neboť mě nenapadlo nic výstižnějšího, protože úvaha o dobrém filmu může být zajisté v e l k o u věcí). Poslední ránu, vlastně poslední injekci dostal můj komplex, když, nevím už proč, začala citovat Victora Huga: Ursus byl člověk a Homo byl pes. POKRYTECTVÍ mě přinutilo zamlčet, že jsem nebyl schopen tu knihu dočíst. (Bože, odpusť mi mé rouhání u příležitosti této cesty, neboť nemám, čím bych je omluvil.) Následovaly obvyklé myšlenky: Že nejsem nic, neumím nic a nevím nic; že jsem pokrytecký hlupák a povrchní žvanil; že sám sobě namlouvám své schopnosti; že hodnota mých prací je pouze přetvářkou; že mé práce jsou falešné, jelikož nedovedu myslet jako oni, nejsem psycholog, nedovedu sám kritizovat jiná díla; že ona je mnohem lepší, dokonalejší a cennější. (A tady nerozumím tomu, proč tohle mě vlastně bolí. Jsi-li skutečně taková, měl bych k tobě vzhlížet jako k ideálu a radovat se ze svého uctívání tebe. Neboť to, že mě vědomí tvé nadřazenosti sráží do propastí komplexu - není to vlastně to nejhorší sobectví, jaké může existovat?) Že já nikdy nebudu schopen jí imponovat. A to bylo poznání. A to bylo hrozné vědomí. A to bylo (snad) vlastní jádro celého komplexu méněcennosti samo. Pak se mluvilo ještě dál. Mě však zajímalo už jen jedno. Zeptat se jí, může-li se člověk, jenž na tyto věci nikdy nepomyslel a jenž nepřečetl knihy, jež by naň udělala niterný dojem (tedy zřejmě JÁ), může-li se takový člověk stát dobrým spisovatelem. (Konečná otázka.) Tanulo mi to na myslí celým městem. Mezitím ještě ona: Mám strach ze šílenosti, moje vzpomínka na jedinou skutečnou, nepředstíranou, nefingovanou touhu zešílet. Otázka: Měli jste někdy touhu zešílet? Odpověď (lakonicky): Ne, to ne. (Protože byla příliš zaujata vlastní, jí bližší představou, než aby ji zaujala moje, tedy vzdálenější představa.) V průjezdě jejího domu jsem pronesl konečnou otázku. On ji pochopil špatně, ona dobře. Nebylo však určité odpovědi. Odešla domů. Pak jsem se jemu přiznal ke komplexu méněcennosti a on mě ujistil, že já myslel, že ona skutečně tak my s l í, on pravil, že ona tak pouze m l u v í, já myslel, že ona pronáší pevné, předem uvažované názory, on pravil, že ona pronáší okamžité názory vynořivší se v debatě. Výsledek: Nemusím se bát. Nejsem méněcenný. Komplex je pouze fixní ideou. Dovedu přemýšlet právě tak jako oni. Ona má paměť (kterou mám taky), ona má vyjadřovací schopnost (kterou já nemám). Jinak jsme stejní a rovnocenní. Nemusím se tedy bát. (A zde jsem se mu přiznal, v návalu touhy vyzpovídat se ještě k něčemu. Mohl bych to zamlčet. Ale jelikož jsem se rozhodl být upřímným, pravím, že to, k čemu jsem se přiznal, zamlčuji.) Bože, dej, aby to bylo tak, jak on to řekl. Učiň mě jistým. Dej mi pocit suverénní a autoritativní jistoty. A já budu šťasten. A nikdy už nebudu takhle medítovat. (A konečně, všechno to může být jen vidina, fiktivní odraz, fantasmagorie, domněnka. Jen několik věcí je jistých pod každým zorným úhlem.)

1940-1945

Neurčité kontury

Bylo asi půl deváté a maminka řekla:

„Pít.“

Nalil jsem minerálku do sklenice a přidržel jsem ji mamince ke rtům. Maminka v posteli seděla opřena o hromadu polštářů. Její vyhasínající oči hleděly do stínů v rohu pokoje. Napila se trochu, ale hned ztratila zájem. Postavil jsem sklenici na noční stolek a zeptal jsem se:

„Nechceš kompot?“

Ale její oči se dívaly kamsi mimo.

Naklonil jsem se tak, abych se jí mohl podívat zpříma do obličeje. Podíval jsem se jí do očí, ale nezdálo se, že hledí na mne. Měl jsem oči přímo proti maminciným očím, ale její oči mě neviděly. Zeptal jsem se znova:

„Maminko, nechceš kompot?“

Neodpověděla. Oči měla otevřené, ale neřkala nic.

„Maminko,“ řekl jsem, „maminko, slyšíš mě?“

Vtom jí hlava klesla dopředu. Opřel jsem jí dlaň o čelo a pozvedl jsem jí hlavu tak, že oči byly opět obráceny ke mně. Měla je otevřené.

„Maminko,“ zašeptal jsem. „Slyšíš?“

Oči se dívaly z toho žlutého obličeje potaženého jemnou kůží, která se napínala přes lícní kosti a přepážku hezkého orlího nosu, ale viděly jiné věci než já. Nevěděl jsem, co vidí. Pod dlaní jsem cítil slabý puls jakési

žilky na maminčině čele, oči měla otevřené, z úst šelestil jemný dech. Přesto mě neviděla. Přesto už nebyla se mnou...

Spustil jsem ruku, hlava jí okamžitě zase klesla. Proto jsem ji znovu podepřel. Za oknem byl slyšet mrazivý vítr únorové noci a v nemocničním pokoji bylo zima. Maminka ležela v noční košili pod tenkou dekou. Malá stolní lampička svítila do tmy, zalévala maminčin i můj obličej nažloutlým světlem a kouty pokoje se vlnily podivnými stíny. Byl jsem velmi ospalý. Maminčina hlava mi těžce spočívala na dlani a po chvíli mě začala bolet ruka. Byli jsme v pokoji sami. Ale zdálo se mi, že jsme vůbec sami. Sami v celém Kostelci. V celém světě. Byli jsme tak spolu sami poprvé v mém životě. Tahle myšlenka mě zabořila ostrou výčitkou. Bylo mi třiaadvacet a mamince padesát, celý život jsem žil vedle ní a celkem jsem o tom ani nevěděl. Bydlila v našem bytě, vařila mi snídaně a obědy, dávala čisté ponožky a košile, ale nevěděl jsem o ní nic. Bože, nic. Kdy jsem s ní naposledy mluvil? A o čem? A kdy jsem na ni myslil v Praze, kde jsem už dva roky chodil na fakultu, nepsal, nejezdil domů, Bože, vzpomínal jsem - a drobné útržky dávno zapomenutých, velice nepatrných událostí vyplavaly mi před očima z temných koutů, řadily se do nesouvislého pásma vzpomínek. Pokaždé když se mi v nich objevila, viděl jsem i sám sebe. Jako by ona nebyla nic než já. Jako by celá byla naplněna mnou. Měla vůbec nějaký svůj samostatný život? Myslela na něco jiného než na mne? Mělo pro ni mimo mě ještě něco smysl?

Teď v téhle studené zimní tmě na sklonku jejího života jsem viděl, že ne. Ležela na nemocniční posteli, vyhublá, pergamenová a bylo mi jasné, že umře. A přece ještě nedávno, ještě o vánocích dělala si plány, jak zůstane v nemocnici a bude vyřizovat písemnosti pana primáře, jen tak, bez platu, z vděčnosti. Vzpomněl jsem si na den, kdy jsme ji přivezli z nemocnice domů, dva dny před Štědrým večerem, na její radost i svůj strach, že to nevydrží, že množství zbytkového dusíku a bílkovin v její krvi zase stoupne - vlastně jsem nikdy nevěřil, že se uzdraví. Nevěřil jsem vůbec v nějaké uzdravení. Když se jednou něco v životě pokazí, nikdo už to nespraví. Všechno na světě je skrznastrz věcí minulosti. Vlastně jsem ani neměl strach. V hloubi duše jsem docela jasně věděl, že to maminka nevydrží, a to mi v těle rozlévalo zoufalý odpor a bolest. Nechtěl jsem, aby umřela. Protestoval jsem ze všech sil proti její smrti. Pomyslení, že nebude, nebylo snesitelné. Byl to strašný sen, ta cesta v taxíku z nemocnice, s maminkou navlečenou do svertrů, zabalenou v kožichu a příkrýtkou celým chumlem dek, usmívající se z okna auta na ulice. Úpěnlivě se držela naděje, kterou jí dal primář a která jí snad připadala jako vrchol štěstí. Ale štěstí to přece být nemohlo. Pro mě to byla jen a jen hrůza. Čtyři pět let. Není vyloučeno že i deset, řekl jí primář, a ona řekla: Čtyři. Daníček bude hotov za tři roky, vid', Daníčku? Ničeho se nechci dožít, jenom tvýho doktorátu.

Mého doktorátu. A to jí stačilo, to bylo všechno, co si ještě na světě přála: abych byl hotov a abych někoho našel. Nějakou dívku. Protože maminka neměla ráda Irenu a věděla, jak to mezi námi je. Potom jsme šli do schodů, k nám do třetího poschodí, skoro jsme ji nesli, a přesto byla úplně vyčerpaná, když si sedla v kuchyni na otoman a rozhlédla se. Po kuchyni, kde prožila celý život. Otec postavil na čaj a maminka se dívala. To všechno mi táhlo hlavou. A potom Štědrý večer, velická pyramida konzervovaných broskví z UNRRy, které jsem sháněl po celé Praze, neustále nespokojen s množstvím, vydal jsem za ně všechny peníze v pozdní starosti o maminku. Předtím jsem se o ni nestaral nikdy. Nesměla skoro nic jiného jíst. Kompot, suché brambory, zeleninu, čaj. Morbus Brighti se jmenovala nemoc, která ji zabíjela. Měla z konzerv radost, ale neměla z nich radost, stejně jako já, jako otec. Když před nimi stála, byly vyrovnány do ohromného zeleného jehlanu na sloupoví třiceti velikých plechovek s pomerančovou šťávou, dívala se na ně a říkala: „Děkuju ti, Daníčku, to ti muselo dát ale shánění, tos ani nemusel, kdy já to všechno sním.“ Věděl jsem, že jsem nemusel, že to nikdy všechno nesní, že umře, a ty pitomé konzervy připadaly mi najednou jako výsměšný náhrobní kámen na hrobě, do něhož ji zanedlouho položí. A přece jsem si říkal, že taky věřím na ty čtyři pět let, a i kdybych byl věřil, byl to jen odklad, trýzeň nesmyslně protažená na čtyři roky s bolestnou a tragickou jistotou na konci. Usmívala se, snažila se být veselá, od otce dostala vlněnou spodničku, teplý břišní pás, růžovou pletenou vestu a kožešínové papuče - nesměla prochladnout - a veliký košík jablek, fíků, ořechů, a mně se všechny tyhle proklaté věci proměňovaly ve výsměch. Co jsme jí mohli dát? Nic. Nic nešlo dát. Už to nebylo k životu, všechny ty věci příliš připomínaly prognózu, kterou nám řekl primář a kterou ona znala, ať už se o ní někde dozvěděla nebo ji vytušila z primářových falešně útěšlivých slov: nevyléčitelná nemoc. Dá se částečně zpomalit drastickou dietou, ale konec je nevyhnutelný. Možná čtyři, ale spíš tři, pravděpodobně jen dva nebo spíš méně, snad půl, v jejím věku - tehdy jsem odešel z nemocnice, to bylo ještě na podzim a svítilo slunce, a když jsem šel dolů a přes most, najednou jsem cítil, že pláču, že jsem rozšklebený pláčem. Ten pláč jsem nemohl přemoci. Šel jsem, dusil jsem strašně vzlyky, polykal slzy, ale obličej jsem měl rozšklebený do grimasy nezadržitelného pláče. Nějaká baba, která se šourala nahoru k nemocnici, na mě čuměla a otočila se za mnou, zahrnul jsem za mostem napravo, kolem řeky, kolem obchodní akademie, a to všechno mi zase připomnělo ji, maminku, jak jsem s ní tudy jako malý kluk, kdysi v dávných dobách první republiky, chodil na procházku, a od těch dob už ne, pak už jsem tu chodil sám, někdy s Rost'ou, s kluky z orchestru, s Přemou, jednou nebo dvakrát jsem tu šel s Irenou, díval jsem se jí na řadra a na zadek, promlouval jsem s ní nekonečné řeči o tom, proč se nechce se mnou vyspat - ale teď mi byla Irena vzdálená, jako by z jejího zjevu vyprchalo všechno, co mě k ní táhlo, teď vůbec ze všeho vyprchalo kouzlo a zůstala jen maminka a ta výčitka, jak jsem na ni zapomněl, jak jsem se o ni vůbec nestaral.

Šel jsem okolo řeky Ledhuje, slunce přikryly mraky, bylo už smutné podzimní chladno, a když jsem byl sám a nikdo přede mnou na cestě, pláč mě přemohl, slezl jsem z cesty na šikmý břeh, obešel plot staré plovárny a sedl jsem si na zpuchřelou dřevěnou lavici za ním. Nikdo tu nebyl. Zpustlé dětské hřiště se zanedbaným pískem, kabiny s vytlučеныmi dveřmi, dešť a vítr z nich dávno smyly žlutý nátěr, všechno bylo šedivé a jez monotónně hučel, rozbřečel jsem se na té lavici, dal jsem hlavu do dlaní a hrůza z opuštěnosti mi sevřela srdce. Maminka se ani nikdy nechodila koupat. Jenom kdysi, strašlivě dávno, seděla tu se mnou ten den, než jsme odjeli s otcem na prázdniny do Tater, a ona zůstala doma, v černých plátěných staromódních koupačkách s krátkou sukní, a od té doby už nikdy. Po pískovišti se honili dva vrabci, vítr jim načechrával peří a hnal dlouhé drobné vlny po rovné hladině pod jezem. Kde byla Irena. Kde byla s celou tou láskou, s tím marnotratným nákladem lehkomyšlně vyplýtvané lásky, z níž ani trochu nezbylo pro maminku. Slzy ze mě tekly jedna za druhou, padaly do písku a bolest smíšená s bolestnou úlevou mě škrtila v krku.

Potom jsme vařili čaj a otec dostal pitomý nápad přinést láhev punče. „Todle já asi nebudu moct,“ řekla maminka a otec se zarazil. Dostal jsem vztek. „No, snad jen trochu,“ řekl otec v rozpacích a ukápl trochu punče na lžičku. Maminka se na ni nejistě podívala, viděl jsem, že má na ten punč chuť, ačkoliv nikdy nepila, ale po té strašlivě půlroční dietě - „Tak snad trochu,“ řekla, ale já jsem řekl: „Maminko, radši ne. Tu lžičku v čaji ani neucítíš a mohlo by ti to uškodit.“ Podívala se na mě a v obličeji jsem jí najednou viděl unavený smutek, jak jí to připomnělo skutečnost, na kterou jsme všichni chtěli zapomenout. Morbus Brighti.

A potom, tři dny po svátcích, se jí udělalo zle. Zase taxík, odvezli jsem ji do primářovy soukromé ordinace, zbytečná prohlídka, zase falešný optimismus, úsměvy, zase tři dny doma, a pak už nemohla jíst, měla bolesti, objednali jsme taxík, ale museli jsme ji dolů odnést. Nic nebylo hroznějšího než tahle cesta do nemocnice. Měl jsem vlastně být v Praze, přednášky už začaly, a den nato jsem chtěl odjet. Po celou cestu mě držela za ruku, položili ji do stejného pokoje, do těžké postele jako na podzim, strašlivý proces svlékání šatů, a pak ležela, zase v noční košili, opřena o tvrdý podhlavník, přikrytá dekou, vyhublá, zežloutlá, se smrtí, s koncem, s nekončícím smutkem v očích, seděl jsem u ní a nevěděl, o čem mám mluvit, nemohl jsem dál lhat tu mizernou fantazii o čtyřech pěti letech... a pak, když jsem se loučil, objala mě posledním zbytekem svých maličké síly, přitiskla se ke mně suchými rty a já ji nechtěl opustit, nechtěl jsem ji nechat samotnou v tom beznadějném cizím domě a odejet, ale musel jsem, byl jsem tak pitomý, že jsem se domníval, že musím, abych nezameškal přednášky, abych udělal zkoušky, políbil jsem ji a nechal jsem ji tam, tam, odkud už se nikdy neměla dostat, a odejel jsem za Kozákovými žvásty o francouzských monarchomáších, za anglosaskými slovesy a ji jsem tam nechal samotnou, jako jsem ji celý život nechával samotnou, jako jsem ji po všechem čas pořád jenom opouštěl a nemyslel na ni.

Ale bylo pozdě cokoli jí nahrazovat. Teď už bylo pozdě. Jako na všechno v životě, i na tohle bylo pozdě. Hleděl jsem jí do divně nepřítomných očí, napadlo mi, že už vidí, kam žíví nevidí, že už zná tajemství, o němž žíví nevědí nic a pocítil jsem náhlou a prudkou nenávisť k tomu, jenž to všechno udělal, za to, jak to udělal, k tomu Bohu nebo Principu nebo Přírodě nebo Zákonům Hmoty, k životu, v němž se vždycky opožďujeme, v němž se musíme trpce učit z osudných chyb, abychom pak už neměli příležitost uplatnit nabytou moudrost. V němž jsme jenom jednou mladí, jenom jednou zdraví, v němž všechny příležitosti přicházejí, až když už není možnost jich využít. Vzpomněl jsem v moři téhle bolesti, která najednou protrhla hráze starostí a myšlenek všedních dnů, na svých třiaadvacet ztracených let, zmrhaných v bezvýsledném usilování o Irenu, na Přemu, který po celou válku toužil po cizích zemích a teď sedí v tabákovém skladu, otráven, neschopen se rozhodnout, rozložen nudou města, které my všichni opustili a odjeli do Prahy, na Gertu Steinovou, která dokud byla mladá a krásná, tahala otlučené nohy v dřevácích po ulicích terezínského ghetta, a když se teď vrátila a podědila továrnu po všech svých mrtvých příbuzných, mohla svoje platinové brože nosit už jen na hladem vyschlých ňadrech a barvit ústa tváře v obličeji, který pokryly ošklivé vrásky, na fotbalistu Mareše, jemuž amputovali nohu, a kde teď byly dny jeho slávy... Na proklatě nesmyslnou zákonitost tohoto našeho světa a života.

Bolela mě ruka, hodiny ukazovaly devět, podepřel jsem mamince čelo druhou rukou a rozklepala mě zima. Otec odešel v osm, seděl u ní celý den a na noc jsem přišel já. Bylo to už týden, co mi napsal, abych přijel. Věděl jsem, že je s maminkou zle, ale nemyslel jsem, že jedu naposled. Teď mi to bylo jasné. Na židli vedle nočního stolku ležela skripta Kozákových přednášek o politické filozofii a kniha Willy Catherové *Obscure Destinies*. Povinná četba k první státnici. Už týden jsme se střídali u maminičiny postele, já, otec a teta Růža, s níž se maminka už řadu let hněvala a teď se s ní chtěla usmířit. Mluvila už jen málo, jen když něco chtěla, ale nechtěla skoro nic. Na nočním stolku stála láhev s minerálkou, sklenice, jedna z těch konzerv s americkými broskvemi, otevřená, ale nenačatá, protože maminka už nejedla. Seděl jsem u ní už čtvrtou noc. Přes den tu byla teta Růža a odpoledne přicházel otec. Ale teta Růža dnes odjela. Musím domů, Fanouš je tam sám, nemůžu ho tam nechat samotného, řekla, olízala uslintanými polibky mamince obličej - maminka už neměla sílu líbat nebo zvednout ruce k objetí -, a pak rychle zmizela na nádraží, aby stihla večerní vlak. V maminičině kožichu, neboť maminka jí dala na usmířenou svůj kožich. Nevěděli jsme o tom, až když ráno teta Růža skládala zimník do kufru a navlékla si maminičin kožich. V tom kožichu se přišla naposled rozloučit s maminkou. A měla strašně naspěch. Už aby byla pryč. Asi aby se mohla Fanoušovi pochlubit kožichem.

Takže to byl konec, maminka už sama věděla, že je to konec. A já utahán zimou, nevyspáním, smutkem jsem si přál, aby už přišel. Konec. Byl jsem stejný jako teta Růža. A jako otec. Únava mě přemáhala, mimoto se blížily

zkoušky. Ne, všechno to bylo strašné, zoufalé, ale trvalo to příliš dlouho. Jednou, asi před dvěma dny, když maminka podřimovala a já jsem klímal vedle postele, najednou otevřela oči a řekla tiše: „Trvá to dlouho, vid'?" Chtěla bych umřít.“ Zastyděl jsem se, hluboko, na dno černé duše, kde nikdy nebyla žádná zvláštní dobrota a vždycky spíš lhostejnost a sobectví, ale teď se ve mně probudila usínající bolest a nevěděl jsem, co jí mám na to říct, jenže ona na nic nečekala, byla už daleko moudřejší než já a já jsem poznal, že do mě vidí, do nejtajnějších, nepříznávaných myšlenek, aby už byl konec, který stejně musí přijít, a co mi řekla, bylo jako bolestná výčitka, jediná, kterou mi řekla za celý život. Proto když jsem ráno odcházel domů s otcem, který sem ještě před osmou zaskočil, ještě než šel úřadovat, a když otec řekl: „Víš, Danny, snad by pro ni bylo lepší, kdyby už odešla,“ vyrazil jsem bezděčně posměšným tónem: „Pro ni!“, protože jsem věděl, že otec myslí na sebe, jako já jsem myslel na sebe a na svoje blbé zkoušky z anglosaštiny, a jako teta Růža myslela na mamčin kožich, a jako vůbec všichni mysleli na sebe a na sebe a na sebe. Všichni, kromě ní. Studoval jsem filozofii, byl mi jasný altruismus, věděl jsem, že za to nemůžu ani já, ani otec, ani teta Růža, ani maminka. Všichni jsme se hemžili v téhle nelítostné a surové hře a celkem bylo jedno, co kdo z nás dělal. Ale byl jsem pořád ještě člověk a měl jsem pořád ještě v srdci zbytky nějakého mravního řádu, čert ví, jestli mi to tam nasadily hodiny náboženství nebo maminka, nebo jestli se do téhle podoby v mé lidské duši ztvárnily biologické pudy, věděl jsem prostě, že všichni jsme špatní a ona dobrá, všichni jsme špinaví a ona čistá, všichni jsme hříšníci a ona svatá, všichni jsme nějakým způsobem skřípnutí a nešťastní, ale ona nejnešťastnější, protože měla všechno opustit, mě, a nikdy nikdo si jí nevšímal, musela žít úplně sama, v kuchyni, bez otce, který chodil po schůzích, po zkouškách divadelních ochotníků, po kuželkách, po hospodách, a beze mě, který ji ještě ke všemu mučil pitomým blbnutím za Irenou, která na mě kašlala - najednou mne napadlo, jak vlastně žila celé ty dva poslední roky, kdy já byl v Praze, čím plnila své dlouhé dny. Z myšlenek se mi oddělila ta představa maminky, smutné, osamělé, samotné v prázdné kuchyni, jak na mě myslí a neví, co dělám, protože jsem jí skoro nepsal, jak si dělá o mě starosti, zatímco já v Praze se pitomě užíral pitomou láskou k Ireně, která končila oktávu a potom chodila po Praze se Zdenkem a kašlala na mě víc než jindy. Co dělala maminka celou tu dobu? Jaký to musel být šílený, strašný život.

Vyměnil jsem opět ruku. Maminka už nemohla udržet hlavu zpříma. Čas se vlekl, ale pořád dýchala, pořád jsem cítil drobnou žilku na spánku. Pořád jsem cítil tu žilku, pořád jsem ji cítil, až najednou jsem viděl otce, tetu Růžu, Přemu, který dnes odpoledne přišel k nám a ptal se, jak se mamince daří, Přemu, Přemu - a pak mi tělem proběhlo škrbnutí jako elektrická rána a uvědomil jsem si, že jsem téměř usnul a probudil se, když mi klesla hlava. Zároveň jsem přestal podpírat mamčinu hlavu a ta bez vlády klesla na mamčinu vyhublou hrud'. Stiskl jsem víčka, zatřásl jsem hlavou, abych se probral. Maminčiny oči, v tváři visící mrtvě nad bílou příkrývkou, široce otevřené kamsi hleděly. Znova jsem jí podepřel čelo, aby se dívala rovně, abych dal aspoň trochu své mizerné, promrhané síly jí, jejíž síla rychle umírala, snad už umřela. Ale oči hleděly pořád do neznáma, do jiného světa, zkroutil jsem se na židli, abych jí mohl hlavu lépe podpírat, a zachvěl jsem se zimou. Za oknem tichý noční mráz a bílá zimní tma. Maminčina tvář už nebyla odsud. Uvědomil jsem si, že už ani nic necítím k té tváři přede mnou, k tomu tělu, na němž zplihle visela noční košile, neboť to maminka už nebyla. Jenom oči, ale ani oči ne. Hleděla jimi už do budoucna, do světa mimo tenhle svět, já, když se mi její obraz před očima zahalil do mlhy polosnu, viděl jsem jen a jen minulost, a tam byla, maminka, o níž jsem vůbec nedbal. Tam byla. Zapomněl jsem na zimu, na bolest v ruce a v krku, v nepřírozeně zkrouceném těle, viděl jsem ji, slečnu Anitu Kurážovou, v dávném roce dvacátém druhém, úřednici banky, samostatnou, jak jede v tramvaji číslo čtyři, klobouk podle módy jako hasičská helma, růžové šaty nad kolena, šerpa ze sametu hluboko pod pasem, krásná, jako Irena byla krásná, a můj otec v elegantních trubkách, v pruhované košili s motýlkem, brejlí na ni z protějšho sedadla, ona ho ignoruje, její hezký řecký nos, její zelené oči s černými brvami, její francouzsky klenuté obočí, všechno ve stínu klobouku hluboko do čela, ta tramvaj je stará, krátká, řinčivá, po kolejích poskakuje, poloprázdná, průvodčí z rohu je pozoruje, pán s knírkem čte Národní listy, lidé těch let čtou noviny těch let, říkají řeči těch let tehdejším jazykem, a ona krásná jako Irena naproti otci, jenže otec se jí líbí, otec je štíhlý, má interesantně zapadlé oči, kulhá, zřejmě zranění z nedávné války. Potom dojedou na konečnou, maminka vstane, na vysokých podpatcích se nejspíš zapotáčí a ty střevíčky jsou bílé a béžové, skládaná sukně, musela mít hezké nohy v hedvábných punčochách, a byly jí vidět nad kolena -, a jak se zapotáčí, padá jí kabelka. Otec vyskakuje, sbírá kabelku, smeká klobouk - filcový, s dlouhým vlasem - uklání se a s vtipem oněch let říká: „Smiřický zvedl slečnu kabelku.“ A maminka ji od něho bere, krásná tvář se rozsvěcuje úsměvem, bílé zuby, nalevo nahoře trochu nepravidelné, a říká: „Kurážová děkuje.“

Tak to začalo. Tak začala celá ta tragédie. To neštěstí. Těch třidvacet let smutku. Odpoledne bylo jarní, voňavé, listnaté, svěží, v hospodě na Spořilově hrál jazzband, altka, banjo, bandoneon, housle a buben s charlestonkama, s cowbells, flexaton a havajská dřeva, seděli spolu a všechno začalo, teď všechno končilo. Kde to všechno bylo, kam se to ztratilo, tak šedivě, smutně, beze stopy, bez věčnosti. Kam přišla krása slečny Kurážové, která tu teď ležela krásná jen v očích, jen ve vzpomínce, v mojí fantazii. Snad se krása žen přelévá na jiný svět, odtamtud si ji nabírají, když rostou do šestnácti let, snad si ji nabrala i Irena, snad proto se člověk zamilovával právě jen do jedné holky, snad že právě ona nabrala kousek krásy z toho vzdáleného pramene, ten kousek, který kdysi patřil mamince. Co mi ale byla platná Irenina krása, když člověk, maminka, člověk, jímž jsem existoval ve světě

denních potřeb a starostí, aniž jsem o tom věděl, maminka, jež do mě zaklela všechno, co v ní bylo, lásku, sílu, myšlenky - a já to nebral na vědomí -, maminka, která se trápila mými pitomými útrapami s Irenou a radovala mou řídkou radostí z jazzu, maminka umírala.

Umírala. A už tolik dní. Vyměnil jsem ruce, zkroutil se ještě nepohodlněji, a zrak mi padl na knihu vedle postele. *Obscure Destinies*. Prudce jsem tu knihu začal nenávidět. A zároveň, ve vlnobití vzpomínek, v téhle hodině mezi světem života a smrtí, kdy maminka končila a nic už pro ni nemělo význam, ani já ne, kdy se všechny starosti scvrkly, přestaly být vidět i v nejsilnějším mikroskopu, já, pitomec, pocítil v hloubi duše, jak šedivý červ pečlivě starostí s blbou, necitelnou, vyboulenou hlavou drápe se orkámem zoufalství, jež naplňuje věčnost, jak z té věčnosti před důležitě vyčleňuje osm dní, které scházejí do data, kdy bude mi přistoupit ke kolokvijním zkouškám z moderní americké literatury a z politické filozofie. Jako by věčnost nebyla důležitá jako tohle, ten hloupý, idiotský školomet-červík-myšlenka, připoutal mi oči k té knize a zvedl mi ruku, aby knihu otevřela a začal jsem číst, pravici jsem podpíral chladnoucí maničino čelo, v levici jsem držel knihu *Obscure Destinies* od Willy Catherové, neboť bylo už jen sedm dní do zkoušky a maminka umírala.

Četlo se mi špatně. Vystřídal jsem ruku, jenže příjemný pocit odpočínuté síly trval jen chvíli. Znova jsem ruce vyměnil a snažil se vnímat začátek nějakého příběhu nazvaného *Old Mrs. Harris*. Písmenka v žlutém světle noční lampy se roztékala a nepohodlná pozice mi brala sílu k soustředění myšlenek. Jakási stará *Mrs. Harris*. Vnímal jsem jen náladu té povídky. Zapomenutý, obskurní život zapomenuté, mlčenlivé, mlčící paní v kuchyni a v pokojíku za kuchyní v jakémsi velkém domě někde v Americe na počátku století. Život, jehož si nikdo nebyl vědom. Život živého zařízení nějaké domácnosti, s nímž nikdo nespojoval představy o nějakých citech, utrpeních, přáních ani radostech lidí, maminka měla takový život, četl jsem tu knihu, bloudil očima po znacích natištěných na papíře, děj šel mimo mě a do mne vstupovala jenom atmosféra toho osudu, a myslel jsem znova na to, jak nic nevím o životě druhého člověka, jak vůbec nic vůbec neznáme o životě, jak odžíváme svůj život a všechna jeho léta ponořeni do monotónní sítě jeho chatrných dějů a nesnáží, jak nejvíc myslíme na lidi, kteří na nás kašlou, ale my je milujeme, jak jsem měl v duši vždycky Irenu a nikdy ne třeba *kastelánovic Mílu*, která zas měla v hlavě mě a jejíž fotky visely po tuctech po stěnách a všude po pokoji *Berty Moutelíka*, a ani jedna *Bertova* fotka v *kastelánovic* kvartýře pod zámeckou věží, tak to všechno dohromady bylo, takovýhle řetěz jako japonské figurky slonů, držících se choboty jeden druhého za ocas v zmenšující se, stále ubožejší řadě. Jako závislost života jedněch na smrti druhých, život mřenek na smrti planktonu a život štik na umírání mřenek, jako živobytí lékárníků na chorobách nemocných, jako bohatství fabrikantů na chudobě dělnických familií, jako tolik věcí života nesmyslně závislých na jiných věcech, a pak mě napadlo, že vlastně ani na Irenu jsem nemyslel, a nevím o ní nic, a čerta jsem se o ni staral a zajímal. Jenom vidět jsem ji chtěl, být s ní, žvanit s ní, vyspat se s ní. Ale jak jí bylo, když jí řezali podebraný palec, jak jí bylo, když se nudila, jak jí bylo, když jí profesor *Bivoj* vyhrožoval, že ji nechá prasknout z matematiky, a ona za ním musela do kabinetu, nechat si líčka olízat *Bivojovou* zanikotinovanou hubou a růžový nos odýchat pivním pachem *Bivojova* zdecimovaného chrupu, jak jí bylo, když *Zdeňkova* mamá mu zakázala chodit s Irenou, protože Irena neměla věno, aspoň ne takové, jaké mamá očekávala, nestaral jsem se o to a bylo mi to fuk. Já uměl trpět jenom svým vlastním utrpením, na utrpení ostatních jsem nedbal. A takhle to bylo s maminkou. Příběh staré *Mrs. Harris* se rozvíjel nějakými scénami, ale já vnímal jenom tón těch scén, slunečné odpoledne, jímž tikají hodiny, ospalé kuchyňské odpoledne, v dřezu naložené špinavé nádoby a nikde nikdo jiný není, všechno vymřelo, jenom ona s tím nádobím a s myšlenkami na někoho, jehož myšlenky nejsou s ní.

Ruce mě už strašně bolely. Odložil jsem knihu, už jsem se nemohl oddávat požitku z četby, takový jsem byl, jenže mi to najednou už bylo i jedno, kde vlastně, Bože, je utrpení a kde slast, kde jsou mezi tím vším nějaké hranice, snad to splývá někde ve společném maximu. Ta kniha mě zajímala, a vedle mě umírala maminka. Zajímala mě proto, že vedle mě umírala maminka, o níž se psalo v té knize. O jejím nenápadném, bez radostí odžitém životě. Ale ta kniha mě zajímala! Bolel mě maminčin život i ta kniha, byla to společná, totožná bolest, ale vězela v ní divná, pitomá slast, estetická nebo čertvíjaká slast, slast sadismu, rvala mi srdce, že jsem cítil kapky krve palčivě týct po jeho chlopních, škrtila mi krk smyčkou křečovitého napětí, jež bylo jak průzračná bolest, až ulevovalo, vůbec už jsem se v tom nevyznal, vstal jsem, uviděl jsem ručník, obvinul jsem ho mamince kolem hlavy a jeho volné konce jsem uvázal k tyči, na níž byla tabulka s maminčíným jménem a s číslem diagnózy nebo s čím. Maminka tak zůstala viset skoro jako Kristus na kříži, s vyhublýma rukama na příkrývce, čelo v bělostné smyčce ručníku, strnule vzpřímená a oči, netečné k dějům i věcem kolem, hleděly stále stejně, pořád nezaostřeně před sebe, do toho jiného světa, sedl jsem si znova k posteli a četl jsem dál o paní *Harrisové*, jak nakonec zemřela. Zemřela, za týden o ní nikdo nevěděl. A tohle je lidský život? Tohle? Tenhle hnus? Tohle, co mohlo být naplněno radostí a požitkem a ukončeno někdy uměle, ve spánku, bez vědomí a bez bolesti, bez tohotohle strašného protahovaného umírání, v kterém ji nechávali, ačkoliv měli prostředky ji zabít, ale neměli prostředky ji zachránit. Maminko, člověče nejlepší na světě, k němuž jsme všichni nejnevěděčnejší, nakonec celá její láska byla jen živočišný opičí pud, nakonec celá láska je jen pitomý pud, i moje blbnutí za Irenou a všechny ty ušlechtilé duševní věcičky okolo jejího obrazu v mé polici, nakonec močí, má periodu a v jejím zalykavém bříšku se mění jídlo v odporné lidské výkaly, nakonec všechno je jenom biologie, ale teprve nakonec: předtím jsou to dny zalité sluncem a obětí a láskou.

Maminka visela ve smyčce, s pootevřenými ústy, bez výrazu v tváři, oči otevřené, hledící, chvílemi vydávala nejasné, dětské, stařecké, bolestné, bezmocné zvuky. Tohle je peklo. Uprostřed černé a bílé noci, uprostřed mrazu a medicíny a vědy, uprostřed světa a jeho atomových pum jsem seděl vedle obyčejné postele, jejíž výrobou se taky musel někdo zabývat, a všechno bylo houby platné, mamince nikdo nemohl pomoci. Předevčírem, nevěděl jsem, jestli to chtěla ona nebo já, snad já, protože jsem pro ni chtěl udělat všechno, co udělat šlo, přišel kněz s posledním pomazáním. Byl to mladý páter, kterého jsem znal z kostela, sestra františkánka rozsvítila svíčku, kněz vyndal svaté oleje, museli jsme z pokoje odejít, pak jsme se mohli vrátit, maminka ležela na zádech v posteli, viděl jsem jen její obličej a v něm soustředěnou vůli věřit tomu všemu a kněz říkal latinsky slova, jimž jsem dobře nerozuměl, ale která mi přejížděla po zádech jako železné kartáče a měla strašnou sílu: Ego te absolvo, Domine, accipe animam ei, Domine, accipe animam, říkal jsem si, těmi svatými oleji ji kněz mazal, na očích, na uších, na ústech, na rukou, na nohách, maminka ležela obličejem ke stropu, kněz pronášel věty jako z extáze. A potom sklopil knihu, řekl mamince něco jako Mějte se hodně dobře a důvěřujte Pánu Bohu, doprovodil jsem ho na chodbu a tam se mě ptal, co študuju, s takovým jako vysokoškolsky kolegiálním zájmem, a potom kolik nás na fakultě je, a když jsem mu to řekl, povídal: Vidíte, a na teologii jenom sto dvacet, ve všech semestrech, s obavou, se zájmem, taky mě to zarazilo, zalitoval jsem toho, ale co k sakru měl co takového říkat teď mně.

A když odešel a já jsem se vrátil k mamince do pokoje, ležela pořád na zádech, jako kdyby se bála vytrhnout se z té slavnosti, porušit to pomazání, a já si vzpomněl na dobu, kdy jsem měl nahnáno, že mě Němci zavřou kvůli těm aušusovým kulometům od mesršmitů, za které jsem ručil, a napadlo mě idiotsky, že by mě snad nezavřeli, když půjdu do Hradce do semináře, a začal jsem hned, jako vždycky, tu myšlenku rozvíjet, že se stanu knězem a budu někde žít a zajímavě kázat a všelijak utěšovat lidi a pomáhat jim, tak jsem vždycky snil o všem možném, odvíjelo se mi to z nějaké cívky v mozku, a teď jsem začal znova snít, protože maminka umírala a nemůžu už žít dál, jako jsem dosud žil, to jsem si myslel, a že přestoupím na teologii a budu knězem a stanu se vedoucím nějakého oddílu katolických skautů, jako byl páter Šilhan, co vedl Mawadany, co k nim patřil bratranec Peša, a odjížďu nějak svatě a v hezkém odříkání svůj život, jenže to všechno bylo jen day-dreaming, jenom snění, a věděl jsem docela určitě, že na filozofii zůstanu a potáhnu se dál jako až doteďka a že budu blbnout za Irenou a hrát v jazzu na tenora a přemýšlet o všelijakých nijakých věcech, tak pořád, až to snad taky někde nijak skončí To mě už začínala bolet hlava a ztrácel jsem jasné vědomí. Probudil jsem se, hlava ležela na pokrývce na maminčině klíně, bylo mi strašlivě zima a byly dvě hodiny v noci. Chtěl jsem vydržet vzhůru, ale zase jsem usnul, viděl jsem ještě maminčinu hlavu ve smyčce, vzbudil jsem se a znovu jsem spal, klímal, všelijaké myšlenky mi běhaly mozkiem, únava mě pořád přemáhala, až jsem se najednou vzbudil s vědomím, že jsem opravdu vzhůru, a za oknem bylo ráno a maminčina hlava pořád visela ve smyčce z ručníku.

Chtěl jsem vstát, ale byl jsem celý zmrzlý. Vstal jsem a musel jsem se všelijak protahovat a hýbat, než jsem byl schopný vládnout zas rukama a tělem. Pak jsem sundal smyčku, mamince hlava hned zas spadla dopředu, podepřel jsem ji rukou a tu jsem s leknutím zjistil, že záhyby ručníku se mamince otiskly na čelo a byly tam teď bílé a červené otlaceniny, přesné stopy zmačkaného plátna, o něž se maminčina hlava musela celou noc opírat. Dostal jsem strach, že otec, až přijde, pozná, co jsem udělal. Byl jsem surovec, sadista. Nemohl jsem vydržet jedinou noc, musel jsem si pomoci takovouhle věcí. Díval jsem se bezmocně na maminčino čelo, pak mě napadlo, že bych mohl polštáře pod maminčinými zády narovnat tak, aby víc ležela. Jak jsem se k ní sklonil, uslyšel jsem její dech. Byl teď chrčivý, pomalý, křečovitý a těžký. Urovnal jsem polštáře a položil maminku co nejopatrněji na ně. V hrozně dlouhých intervalech nabírala dech a vůbec nevydechovala - jako stroj, který se porouchal a dochází. Očima pořád stejně hleděla před sebe. Mě ale neviděla. Neviděla vůbec nic. Jenom jiný svět. Utřel jsem maminčino otlacené čelo kapesníkem, pak jsem kapesník navlhčil a otřel jsem ji pod nosem a kolem úst. Složil jsem jí ruce na příkrývku, uhladil příkrývku, ruce byly pořád ještě teplé, a nebylo, co bych měl dělat dál. Už to nemohlo dlouho trvat. Bylo to možné, že jsem stál vedle ní, s tímhle vědomím, nic proti tomu nedělal a mohl vůbec ještě na něco myslet v budoucnosti?

Ve čtvrt na osm přišel otec. Otevřel opatrně dveře, vešel dovnitř v černém zimníku se zešedivělou hlavou, s výrazem obav a napětí ve velikém obličejí.

„Jak je?“ zeptal se.

„Těžce dechá,“ řekl jsem.

Otec přistoupil k posteli, sedl si na židli a vzal maminku za ruku, jako kdyby jí chtěl ohmatávat tep. K čemu? K čemu tahle pitomá ceremonie? K čemu vždycky doktoři ohmatávali tep a měřili tlak, když proti tomu nešlo nic dělat? A proč to dělal otec?

Díval se při tom na maminku a lítost, která v něm vězela, stahovala mu obličej do grimasy a nemohl se tomu bránit.

„Ando,“ řekl, „Ando, jak je ti?“

Maminka samozřejmě neodpověděla. Kde už vlastně byla.

„Ando,“ řekl otec. „Ando, slyšíš mě?“

„Ne,“ řekl jsem a hlas mi přeskočil. „Nevnímá,“ řekl jsem.

„Ando,“ řekl otec uboze. „Ando,“ skoro vykřikl a po velikém obličejí sjelo do jeho obrovské pusy několik slzí. „Ando,“ plačtivě opakoval. Pak vytáhl kapesník a troubivě se vysmrkal. Strčil kapesník do kapsy, vzal zas maminku za ruku a tiše a hystericky začal říkat:

„Ando, Ando, Ando,“

Pak zmlkl.

Potom se mě tím ustrašeným hlasem zeptal:

„Jak dlouho už takhle dejchá?“

„Tak - asi hodinu,“ řekl jsem a neměl jsem odvahu přiznat se, že jsem spal.

„Co to je?“ řekl otec.

„Já nevím,“ řekl jsem.

Otec zas chvíli mlčel. Pak řekl:

„Vod čeho má to na čele?“

Zmrzlým tělem mi projela horká vlna.

„Musel jsem jí držet hlavu, ponivač jí pořád padala. Měl jsem ručník, a vod toho to má votlačený,“ řekl jsem a smíchal jsem pravdu a lež a zamlčen i v téhle věci právě tak, jak jsem takovouhle mixáž servíroval Ireně, a jak jsem všem říkal pravdu, která zněla nepravdivě, a obelhával je velice věrohodnýma lžema. Otec neodpověděl, jen se na maminku dál díval, čuměl na ni, asi se mu v hlavě taky válely nějaké vzpomínky a po tvářích mu tekly slzy. Potom opakoval, aniž asi věděl, co říká:

„Co to je?“

Za chvíli řekl:

„Jedla něco?“

„Ne,“ řekl jsem. „Vždyť to vidíš.“

Mlčeli jsme. Otevřely se dveře a dovnitř strčila hlavu sestra Udelína.

„Dobré jitro,“ řekla, chvíli, docela krátkou chvíli se dívala, potom zavřela dveře.

Otcovi se hýbala pusa a šeptal sotva slyšitelně:

„Ando, Ando - ,,

Nakonec zmlkl. Tak jsme seděli asi půl hodiny. V tichu jsem slyšel jenom maminčin hrozný, pořád pomalejší a těžší chrapot. S hrozným úsilím vtahovala teď do sebe v dlouhých intervalech vzduch, který jí chraptěl v plicích. Měla rozklad plic. Primář mi řekl, že to takhle končí. Dusík se nahromadí v krvi, otráví plíce, plíce se rozpadnou. Pak z dálky slabě zazněly úderý hodin na radnici. Otec se zvedl.

„Tak já - musím do banky,“ řekl. „Kdyby - kdyby - zavolej mi,“ řekl a podíval se na mě. „V ambulanci mají telefon.“

„Já vím,“ řekl jsem.

„Tak - sbohem, Ando,“ řekl otec, hlas se mu zase zajíkl, sklonil se k mamince a políbil ji na čelo. Potom se otočil, viděl jsem, že má červené oči a slzy mu tečou proudem po tvářích, kapou mu vpředu na černý zimmník, lesknou se na něm a nechávají za sebou vlhké cestičky v látce.

„Sbohem, Danny,“ řekl mi.

„Sbohem, tati,“ řekl jsem. Ve dveřích se ještě otočil a podíval se na maminku. Z úst mu vyrazil vzlyk, vtáhl spodní ret do úst a zakousl se do něho. Pak ještě jednou skoro zašeptal:

„Sbohem.“

„Sbohem,“ řekl jsem a otec zavřel dveře.

Přisedl jsem si zase k posteli a zadíval se na maminčin obličej. Nějak zežloutl, tváře se propadly, jenom oči pořád neměnně hleděly někam - jinam. Strašlivý dech jí zdvihal a klesal hrud'. Intervaly se táhly, dlouhé, nekonečné. Tohle je teda zápas se smrtí. Proč už neumřela. Jako všechno na světě, i smrt byla sadistická. Seděl jsem u postele a s divným klidem jsem se na to díval a přemýšlel jsem o tom. Zdálo se mi, jako by z druhé strany postele, ve stěně, seděla Smrt a po každém maminčině vdechnutí zadržela trochu víc smyčku kolem jejích plicí, pozorovala maminku soustředěně po každém nadýchnutí, metodicky, se zájmem, nehybný úsměv na holých čelistech, sadistická smrt, a každé zadržnutí jako by mamince působilo bolest, jako by každé vdechnutí byl bolestný vzdech nad jednou bolestí, vzdech jeden za druhým, stále bolestnější, stále silnější, chraptivější, a z chladných očí smrti zářily dva ostré paprsky propalující tkáň maminčiných plicí, chroptění se ozývalo příšerně silně a neuvěřitelně hlasitě a rozčleněně, jako by vzduch unikal celou řadou záklopek, které se jedna po druhé zase zaklapovaly s praskavým zachrčením, intervaly trvaly čím dál víc. Pak se nadýchla a přestala dýchat - ústa zůstala otevřená -, pak se ještě jednou nadýchla - tělem mi projela elektrická rána -, a potom, po dlouhé době, ještě jednou - a pak se najednou jakoby uklidnila. Srdce mi prudce bušilo, visel jsem očima na maminčině tváři. A vtom jsem uviděl, že maminčiny oči už nehledí - byly otevřené, ale nedívaly se - a z koutku úst jí začal vytékat pramínek žluté tekutiny. Sáhl jsem jí mechanicky po ruce, udělal jsem taky ten idiotský čin, hledal jsem puls, nemohl jsem ho najít, bloudil jsem prsty po maminčině kostnatém zápěstí a cítil jsem, že chladne. Byla mrtvá. Umřela.

Umřela. Vstal jsem a vtom mě to chytlo. Otočil jsem se, abych to šel říct sestře Udelíně. A ve dveřích mě to chytlo. Jak jsem je otevřel, ztratil jsem najednou vládu nad obličejem. Cítil jsem, jak se mi rozšklebuje, jak ze

mě vychází strašlivý, ponižující, kvičivý zvuk, jak mi něco zmačkalo všechny vnitřnosti a orgány do papírové kuličky a divná křeč mi stoupá do hlavy, vyráží mi z krku škytavé vzlyky, jak se mi slzy hrnou po tvářích, vyšel jsem na chodbu, odněkud se objevila sestra Udelína, zalykl jsem se: „Maminka - „, a Udelína zmizela a já šel pořád rovně po chodbě a kňučel jsem jako pes a pak jsem uviděl asi tři nebo čtyři lidi, nějaké baby a dědky, jak s ohromným zájmem na mě čumí jako prasata, a zvedl se ve mně odpor vystavovat se jim takhle, v tomhle, zahrnul jsem na schody, kde nebyl nikdo, postavil jsem se k oknu a tam jsem dlouho brečel, zmítaly mnou pořád nové vlny plačtivých křečí a zase, Bože, jsem cítil, jak je to příjemné, jak to strašně bolí a jak je příjemné brečet, jak i na dně takové bolesti je příjemný pocit, a to proto, že to není skutečná bolest, protože to není tělesná bolest a protože to umřela maminka, ale já jsem zůstal naživu, protože to nebylo nic než výčitky svědomí, které pomalu zase umřou, protože jsem celý život na maminku nepomyslel a za čas po celý zbytek života zase na ni nepomyslím, takovýhle je život, v kterém je na všechno pozdě, už nemůžu zas být malý a pozorný k mamince, už jí nemůžu utírat nádobí ani s ní chodit na procházky, jak jsem kdysi chodil, než jsem začal chodit s Irenou, vlastně za Irenou, vlastně většinou sám a s myšlenkami na Irenu a vůbec ne na maminku, kterou takhle surově Irena odstrčila do pozadí a na mě se vykašlala, takhle sprostě rozbila můj život s maminkou, naše procházky Montací, kolem řeky do Bražce, umlčela naše dlouhé hovory na těch procházkách o - o čem? -, o čem vlastně jsme to mluvili? - Nevěděl jsem, ale to všechno rozbila Irena, to dávné, příšeřelé, krémové štěstí mého dětství a raného mládí za první republiky, Irena, která přitáhla odněkud z Užhorodu, když ho zabrali Maďaři, a maminka musela beze slova ustoupit a mlčet, protože jsem na ni začal být hrubý a jen a jen jsem se oblboval Irenkou. A ustoupila bez protestu, zůstala v kuchyni, v pozadí, beze slova výčitky a zůstala tam až do konce. Od devětatřicátého roku, kdy se v Kostelci objevila Irena a já se do ní zabouch. Osm let. A celý život předtím. A celou věčnost potom, až do konce světa, kdy snad jsem se s ní měl zase sejít tak, jak to učili v náboženství, ale kdy jsem se taky zase měl sejít s Irenou, se všema, s Přemou, s Bennem, ne, bylo to všechno moc v rozporu se vším, co jsem ze světa znal. Uvědomil jsem si, že už nebrečím, ale jen stojím a koukám se ven na zasněženou a holou stráň za nemocnicí, že je všechno tupé, ohlušené, vzdálené.

Otočil jsem se, ořel jsem si oči a odešel pomalu na ambulanci. Seděla tam sestra Imdegilda, na hlavě františkánský čepce. Řekl jsem, a hlas mi zněl smutně, ale už bez zajkání:

„Sestro, mohu si zatelefonovat?“

„Samozřejmě,“ řekla.

Zdvihl jsem sluchátko a vytočil číslo. Ve sluchátku se ozval slabý mechanický hlas:

„Živnobanka.“

„Je tam, prosím, pan Smiřický?“

„Předám,“ řekl hlas, chvílku harašilo, a pak se ozval otec.

„Smiřický,“ řekl a řekl to mrtvě, ale taky beze stopy pláče.

„Tati,“ řekl jsem. „Maminka -“ a teď jsem to slovo nemohl říct. Nešlo vyslovit. Krk mi zase stáhla bolest, „ - odešla,“ řekl jsem konečně, spisovně, falešně, zaznělo to strašně, ani jsem to pořádně nevyslovil. Otec se něco pokusil odpovědět, pak bylo slyšet odkašlání a otec řekl:

„Tak - já hned přídu.“

„Přid' - tak sbohem.“

„Sbohem, Danny.“

Pověsil jsem sluchátko do vidlice a šel jsem zpátky. Když jsem vstoupil do pokoje, byl tam vzduch divně čistý a svěží. Sestra Udelína se skláněla nad maminkou. Pohlédl jsem vzhůru. Nahore bylo otevřené okno. Věděl jsem, že to udělala Udelína. Kvůli maminčině duši. Opřel jsem čelo o ledové sklo a podíval jsem se ven. Vítr hnal závěj drobného sněhu po stráni vzhůru a zvedal ji jako jemný závoj proti temnému lesu. Vítr hnal sníh po stráni. Stráň byla prázdná. Takhle všechno končilo. Tam někde letěla maminčina duše, mávala křídly, unikala do jiných prostorů. Jestli byla nějaká duše. Jestli měla kam jít. Jestli to všechno nebylo ještě daleko, daleko strašnější, než jsem si vůbec uměl pomyslet. Odpoledne jsem skládal parte. Z maminčina pohřbu už byla složitá záležitost jako ze všech věcí, s nimiž má co dělat víc lidí. Její smrt nebyla složitá záležitost. Obešla se bez peněz a bez povolení. Když jsem seděl nad papírem, na který jsem měl napsat text úmrtního oznámení, vzpomínal jsem na maminčiny poslední tři vzdechy a pak na Krista na kříži a jeho poslední tři slova, jenže těch bylo sedm, ale jako by byly jen tři. Myslel jsem, jak se to obešlo bez doktorů, jak žila a najednou nežila, kde vlastně je hranice mezi životem a smrtí, to náhlé zastavení dechu, které vypadalo, jako by opravdu z těla odcházela nějaká duše, a bolest, původně tak silnou, že mi zastírala celý svět, cítil jsem už jenom při vzpomínce na poslední vteřiny jejího života. Jenom byt byl po ní prázdný. Můj organismus už pomalu regeneroval. Ten poslední dech, to byla rána do tkáně, ale kolem ní se už všechno hojilo a zacelovalo. Ano, umřela, skončila, nic po ní nezůstalo, jenom trochu šatstva a prádla, o které se podělil teta Růža a pár známých tetek, jenom moje a otcova fotografie, na jejíž zadní stranu napsala traslavým předsmrtným písmem: „Sbohem, bytosti moje nejdražší!“ Ano, sbohem, sbohem a nevermore. Pak jsem po ní zbyl já, vzpomínka na ni v mé duši, a až já umřu, pak už vůbec nic. To byl její osud. Ale takový je osud všech na světě.

Smolil jsem parte podle starého parte dědova, jehož autorem byl někdo z rodiny strýčka Nedochočila. Bylo velezbožné a s ohledem na Nedochočilovic jsem ho teď opisoval, abych se jim zalíbil. Večeře a nedělní obědy,

kteř jsem u nich měl, přicházely mi velmi vhod. Ale i jinak jsem je měl celkem rád. Jejich zbožnost, nalinkovanost a bezproblémovost jejich životů, to bylo něco, co já neměl, a proto se mi to líbilo.

„Pán Bůh Všemohoucí,“ psal jsem, „povolal k sobě duši naší milované manželky a maminky, paní Anny Smiřické, rozené Kurážové. Zemřela zaopatřena Svátými Svátostmi církve katolické na Popeleční středě 19. února 1947 v padesátém roce svého věku. Tělesné pozůstatky její budou pochovány ve středě 26. února ve 14. 00 hod. na Hřbitově staroměstském, kde budou očekávat Těla z mrtvých vzkříšení. Zádušní mše svatá bude obětována ve čtvrtek 27. února v 8. 00 hod. ráno v chrámu Páně sv. Vavřince.“

Napsal jsem pečlivě všechna velká písmena, dolů jsem napsal Josef Smiřický, manžel, a Daniel Smiřický, syn, oblékl jsem si zimník a šel to dát do pohřebního ústavu.

Bylo asi půl páté, v ulicích už hodně šero a lidí v kožiších a zimákách. Šel jsem po Kamenici a na náměstí, kde z oken kostela proudilo barevné světlo a věže už stály zcela utopené ve tmě, a vstoupil jsem do pohřebního ústavu. Pan Kohn, majitel, mi projevil soustrast.

„Tady je text na parte,“ řekl jsem.

„Ano, děkuji vám,“ pravil pan Kohn ponuře. „Ráčíte si vybrat rakev? Pan otec telefonoval ohledně ceny, v ceně kolem tisíc korun, ale vy že si přijdete vybrat.“

„No,“ řekl jsem, „já tomu nerozumím.“

„Prosím, račte,“ pravil pan Kohn. Pohřební ústav byla klenutá místnost ve starém baráku, osvětlená jen nepatrně, podél stěn ležely na stojanech všelijaké rakve, černé, stříbrné i pozlacené, stály tam nějaké svícný, smuteční rostliny a u výkladní skříně hodně opotřebované máry.

„Tu ta,“ pravil pan Kohn a ukázal na černou lesklou truhlu, „by byla za devět set sedmdesát korun, lakovaný javor, provedeno v černém. A ta,“ obrátil se na druhou stranu, „za jedenáct set, ale zato dub se zlaceným vyřezáváním. A zde, také dub, zlacená s plechovou vložkou proti vlhku, ta přijde, prosím, na třináct set.“

„Tak třeba tu za jedenáct set,“ řekl jsem. Stejně to bylo jedno. S marností smrti spojovat tuhle marnost truhlářské a řezbářské práce, kterou zasypou hlínou, a všechno to shnije, i s maminkou...

„Prosím,“ pan Kohn sklonil služebně lysinu. „A do ruky dáme milostivé paní křížek, že ano?“

„No ano,“ řekl jsem.

„Zde prosím,“ ze šuplíku začal pan Kohn tahat křížky. „Za deset, za patnáct a za dvacet korun.“

„Tak tenhle,“ řekl jsem a ukázal jsem na černý křížek s plechovým Kristem. Aspoň byl podle předpisu, Kristovo tělo z jiného materiálu než kříž. Když jsme jí nekoupili nejdražší rakev, tak aspoň nejdražší křížek.

„Prosím,“ řekl pan Kohn. „Prsty propleteme růžencem, že ano?“

„No ano,“ přerušil jsem ho. „To jak vy - tomu rozumíte.“

„Prosím,“ uklonil se znovu.

„Tak na shledanou,“ řekl jsem. „A ty parte nám z tiskárny pošlou?“

„Buďte bez obav,“ pravil pan Kohn. „Zítřa v poledne je budete mít.“

„Tak děkuji vám a na shledanou,“ řekl jsem.

„Má úcta, služebník,“ pravil pan Kohn.

Otevřel jsem dveře, zvonek zacinkal a octnul jsem se na náměstí. Mezitím se setmělo, rozsvítili pouliční lampy, jedna zářila nad Skočdopolovic trafikou na rohu spořitelny, druhá nad ústím ulice, která vedla kolem Mánesovic lékárny k sokolovně. V kostele svítili a zevnitř slabě hřměly varhany a zbožné zpívání. Byl Popelec. Nad kostelem byla tma, a v té tmě se zvedal zámecký vrch, a nad ním plula tři zlaté rozsvícená okna zámku. Za vrstvou mraků bolavě svítil měsíc. Zahnul jsem vpravo, kolem pošty. Takhle maminka končila. Zatlučou ji do truhly, zaplatíme za rakev, za křížek, za zpěv, a jestli není nebe, skončí to všechno. Ach. Šel jsem kolem pošty a vzpomněl jsem si na Irenu, jak jsem tudy chodíval a ona seděla u telefonní přepážky a zubila se na mě nebo taky nezubila - takhle skončila maminka, říkal jsem si, a tolik let jsem tu promarnil s Irenou, Irenka, a maminka je mrtvá, ale obě představy, které mě ještě nedávno škrábaly do duše, dopadaly teď docela hluše na dno mého mozku, docela bez pocitu. Bez pocitu. Gefühlsanemie. Kráčel jsem přes betonový plácek, kde jsme vítali osvobození dixielandem, pod botama mi praskal sníh, byla Popeleční středě, pět hodin večer, lehký mráz a prašný sníh, skoro vánoční nálada, maminka byla navždycky mrtvá, Irenka na mě, jako vždycky, kašlala a já necítil nic a udělalo se mi z toho blbě. Došel jsem na roh Hurdálkovy ulice a zachtělo se mi se napít. Zahnul jsem proto vpravo, kde nad matně osvětleným vchodem visel nápis z elektrických písem Lido-Bio, vylez jsem po čtyřech zasněžených schodech a otevřel jsem dveře.

Vevnitř bylo zakouřeno a záda lidí v košilích, kteří tam hráli karty a biliár, měla neurčité kontury.

1947

Věk nylonu

Všechno, co z románu zbylo, je tenhle fragment. Opsal jsem jej na stroji někdy v roce 1947: jenom některé scény a spojovací text, protože jsem cítil, že román jako celek za moc nestojí. Ale bylo mi líto některých pasáží a hlavně ústřední myšlenky: měl to být příběh mojí generace, tzv. poznamenané válkou. Není asi těžké poznat, co z textu je

zkušenost, co vymysl a co sebeprojekce. Předloha pro Maggii existovala: byla to prodavačka z Bílé Labutě, ale moje styky k ní se omezily na několik večerů ve Fénixu, kde mě fascinovala výřečnost a zvláštním talentem vyprávět všechno, co vyprávět chtěla, v dramatických scénách. Stopa po tom je v promluvě Katy, když líčí, jak z Američana vyrazila nylonky. S Maggii jsem si poprvé uvědomil, že lidé mluví jinak, než to zachycovaly tehdejší knihy, aspoň knihy, které jsem znal. Jednu chvíli jsem dokonce uvažoval, že na přepis její konverzace užiju fonetickou abecedu Daniela Jonese, kterou jsem se tehdy, jako student anglistiky, musel naučit. Ten nedemokratický a spíš folkloristický než spisovatelský úmysl jsem brzy opustil.

Jakási Maggie tedy existovala, ale její duševní pochody na těchto stránkách jsou projekcí mých tehdejších pocitů. Do jejího duševního světa jsem nikdy nepronikl, na to jsem byl příliš mladý a pitomý, a jak mi to vyčítal jeden kolega Novák, psychologii jsem se nezabýval. I herečka Irena má svou předlohu, ale mluvil jsem s ní jen jednou, na nějakém večírku, připadala mi velkosvětská a já trpěl komplexem kluka z provinčního města, jenž se tam vyškolil hlavně v konverzaci o ničem. Nejournalističtější na celém fragmentu jsou scény z filosofické fakulty; ty jsou, řekl bych, málem naturalistické. Do jisté míry skutečný je taky příběh Jackieho, i když toho nikdy kvůli šmelině nezavřeli, až mnohem později, někdy počátkem padesátých let, a to bylo pro pohlavní zneužívání nedospělé. Když si trest odseděl, stal se docela úspěšným promotérem zlepšovacích návrhů; po Invasi odjel do Ameriky, rychle zbohatl a proměnil se v elegantního slum lorda. Bylo na něm sympatické, že nikdy nic nepředstíral a ani v Americe se nevydával za politického vězně, nýbrž rychle zapadl do businessu. Taky si poameričtil jméno a zázračně mluvil jako rodák z Bronxu. Pak umřel.

Soudní scény jsou imitací Richarda Wrighta a jeho románu The Native Son, který jsem měl vypůjčený z knihovny United States Information Service a nějak se mi podařilo ho nevrátit. Asi se to ale ani nepozná.

Rukopis románu jsem někam zasil a už nikdy nenašel. Zůstala jen tahle fragmentární montáž a je otázka, jestli tou ztrátou někdo o něco přišel. Jiná otázka je, proč to vlastně dnes vydávat. Well, je to pro ty, kteří se zajímají o vývoj jednoho českého spisovatele - pokud takoví lidé existují - protože mají zálibu v jeho věcech, jež napsal, když už nebyl takový jeliman. A taky je to proto, že - jak by řekli jeho nepřátelé - spisovatel je tvor narcisistní, anebo - jak by řekli jeho přátelé - nemůže přenést přes srdce, aby ze světa zcela beze zbytku zmizelo něco, nad čím kdysi potil krev a domníval se, že to má nějaký smysl.

Román začíná nedělní procházkou prodavačky Maggie a její přítelkyně Katy: je to jediná část románu, která, vylepšena, vyšla tiskem jako povídka "Babylónský příběh". Tady jsem ji proto zkrátil.

Kráčely dolů kolem Letky a Luxoru a klapaly podpatky. Václavské náměstí hýřilo životem. Kolem proudili Rusáci v uválených uniformách s venkovsky vypadajícíma ženskýma. Maggii nešlo na rozum, odkud se v Praze vzalo tolik venkovsky vypadajících ženských. Měli na to asi nějaký stepní instinkt, pitomci. Stáhla rty do pohrdlivého úsměšku. Jejich kulaté oholené hlavy a rozplácené obličejy byly směšné. Smrděla z nich stepní špína a vedli řeči pitomou ruštinou a chechtali se. Mezi nimi táhli normální obyvatelé Trafíku, v ramenatých kabátech a se žlutýma podrážkami, s holkama, které Maggie dobře znala, a sem tam hloučky Američanů v sympatických helmách a v čistých uniformách. Ty helmy měly něco do sebe. Vydržela se na ně dívat, bylo v nich cosi přitažlivého, romantického či co. Něco, o čem člověk přemýšlel a co si představoval v rajchu, všelijak neurčitě, co potom nabylo podoby šedivých letadýlek na nebi s ohony páry. Ano. To mělo v sobě totéž co tyhle helmy. Byly to sympatické helmy, ale zase na nich visela melancholie, vztek a bezmocnost marné touhy. Fotografové vytrvale couvali před párky a Američani, zavěšeni do rozhiňaných holek, jim pózovali. Stohy fotek. Budou je asi doma ukazovat. Trofeje z války. Považujou zřejmě za svou povinnost všude, kam přijdou, dostat co nejvíc holek. Nebo je potřebují. Čert ví.

Vtom Katy vzrušeně zašeptala:

"Hele, Maggie! Vidíš?"

"Co?" řekla Maggie neutrálně.

"No tamhle. To sou voni, u toho džípu před Ambasadórem. Ten velkej s cigaretou a brejlema. Vidíš?"

Maggie je viděla.

"A kterej je ten tvuj?" zeptala se.

"Bob je ten s tou cigaretou," šeptala vzrušeně Katy. "Ten druhý je Ernest."

Maggie hleděla na Američany. Stáli opření o jeep a koukali po holkách. V obličejích měli úplně stejný výraz. Postoj byl flákačský. Jeden kouřil cigaretu a druhý pohyboval čelistmi. Pocítila k nim vřelý obdiv. Američani. S rukama v kapsách, štíhlí, vytáhlí, s kulatýma helmama na hlavách. Měli v sobě zvláštní kouzlo, ten zatracený výraz, po jehož dosažení se pachtili všichni pražští pásci, ale nikdy se jim to nepodařilo. Ten skvělý styl: otrávený, pohrdlivý, flákačský, Maggie si mohla vymýšlet desítky slov a nikdy nepřišla na to pravé. Cítila, že jí Katy tiskne ruku. Blížily se k Američanům, ti stáli pořád bez hnutí, lhotejní, opření o jeep. Potom Katy zvolala hrozně nepřírozným hlasem, který odposlouchala bůhví kde:

"Helou bojs!"

Američani se rázem vztyčili a prsty se dotkli helmic. Oba se při tom dívali na Maggii.

"Dzis is maj frend Megi," řekla Katy a Maggie věděla, že ji představuje. Podala ruku prvnímu Američanovi a usmála se.

"Haudjudů," řekl.

"Haudjudů," řekla Maggie. Potom podala ruku druhému. "Haudjudů," řekla.

"Haudjudů," řekl druhý Američan. "My name is Ernest Berkeley."

"Jes," řekla Maggie a napadlo jí, jak s ním vlastně bude konverzovat. Kate se ovšem naučila anglicky. Byla do angličtiny žhavá a v Plzni dostala praxi. Maggie na něco takového byla líná, protože věděla, že se bez angličtiny obejde. Katy musela samozřejmě mluvit. Kecat. Maggie to většinou neměla zapotřebí.

"Vel," řekla Katy. "Vel, šel ví gou?"

"Well," řekl Bob a to bylo všechno, čemu Maggie rozuměla. Povídal něco Katy, ale na to zřejmě ani její znalosti angličtiny nestačily. Potom řekl něco ten druhý Američan, Ernest, něco Maggie. Maggie se zasmála.

"Sory," řekla a přimhouřila na něho oči. Američan se usmál.

"You don't understand English?," zeptal se.

"Inglíš litl," odpověděla Maggie.

"Well," řekl Američan a obrátil se na Kate. Něco jí začal pracně vysvětlovat a Katy vypadala směšně v zoufalém úsilí mu porozumět. Vykládal jí to pomocí rukou a říkal pomalu slovo za slovem, až konečně Kate pochopila, oč jde.

"Ou jes aj nou!" zvolala afektovaně a otočila se k Maggie. Chce jet na Hradčany. Je interesovanej do histórie a chce vidět panoráma Prahy."

Maggie to otrávil.

"Co?," řekla. "A já se s nim mám tahat někde po Hradčanech? Co si myslí? A kam jdete vy?"

"Ale to máš jedno, Maggie," řekla Katy. "Vono ho to stejně brzo přestane bavit. Všichni Američani chtěj nejdřív vidět pamětihodnosti a pak se na ně sotva kouknou a dou s tebou, kam chceš."

"Jo jenže já si takhle nedělu nepřectavuju. Koukat se na pamětihodnosti. Kam dete vy?"

"Já sem byla s Bobem na Hradčanech včera. Byli sme tam akorát deset minut. Říkám ti, že tam dyl nevydrží. Fakt. My jedem na Barandov a uvidíš, že tam za chvíli budete taky."

"Oukej. Uvidíme. Ale jestli se budem celý vodpoledne plazit po kostelech, tak to mě votráví, to ti řeknu."

Katy zavrtěla hlavou.

"Ale depak. Ší vil gou vis jů," povídala Američanovi a ten se znova usmál na Maggie.

Následuje popis jízdy s Američanem na Hradčany, a výhledu z jeepu na pamětihodnosti, které se Maggie pokouší Američanovi ukazovat. Pak

Zastavili před bránou a vystoupili. Američan se zadíval na sochy obrů a Maggie si uhlazovala šaty. Netrvalo jí to dlouho, ale Američan pořád stál a čuměl na sochy. Přistoupila k němu. Odtrhl z nich oči a usmál se na ni.

"Well, let's go," řekl a vzal ji v podpaždí.

"Jes," řekla Maggie. Olrajt. Procházelí nádvořími. Nedělní návštěvníci tu bloumali a okukovali mlčící okna. Američan taky. Najednou se zeptal:

"This is where Dr. Benesh lives, isn't it?"

Sakra, pomyslela si Maggie. Co se může ptát? Nějak to nesouviselo se situací.

"Sory," řekla a pohlédla mu do očí.

"Well," řekl. "Doktor Benesh - hír vónt?"

"Ou jes," zasmála se. "Hí is fajn."

"Sure. He's sure a big man."

"Aj lajk him," řekla a měla radost, že může uplatnit svou angličtinu. Co by se ještě dalo o Benešovi říct? Totiž: co bych já dovedla říct?

"I'm sure you do. All people like him. Understand?" díval se na ni tázavě, s úsměvem. "All people in the whole world. Ale lojte. Ganc velt."

"Ou jes. Hí is fajn," řekla Maggie a vyčerpala tím svou angličtinu. Ale hned se objevila nová možnost. Otevřela se před nimi žabí perspektiva katedrály, pečlivě gotické průčelí s chrličí a růžicemi a legračními soškami svatých.

"Fajn," pravila Maggie. "Jes?"

Američan se zastavil a udělal záklon.

"Sure," řekl.

"It is olt," pokračovala Maggie.

"Is it?"

"Very olt."

"Well, anyway, it's remarkable," řekl Američan.

Američan a Maggie si prohlédnou katedrálu a stráví zbytek odpoledne na stránkách za Prahou, kde spolu dělají, co od té schůzky asi oba očekávali. K večeru se vrací jeepem do Prahy.